

Eva Čunderlíková

Osobnosť skladateľa a pedagóga Juraja Hatríka

(De Musica II, Zborník Katedry hudby Inštitútu hudobného a výtvarného umenia
Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove 2011, ISBN 978-80-555-0423-0)

ABSTRAKT

V príspevku sa zaoberáme osobnosťou skladateľa a pedagóga Juraja Hatríka z pohľadu jeho tvorivej osobnosti, cesty k hudobnej pedagogike, skladateľskej tvorby pre deti a mládež, tvorby vlastnej koncepcie integratívnej hudobnej výchovy a umeleckého vzdelávania, vzdelávania učiteľov hudby, tvorby teoretických štúdií z oblasti hudobnej pedagogiky a tiež organizačným aktivitám na poli rozvíjania a presadzovania integratívnej hudobnej pedagogiky na Slovensku.

Kľúčové slová: Skladateľ. Zážitok. Tvorivosť. Metafora. Integratívna hudobná pedagogika.

Juraj Hatrík (1941) je ojedinelý zjav slovenskej hudobnej kultúry. Patrí medzi skladateľskú špičku, vytvoril celý rad diel (z nich značnú časť s pedagogickým využitím) a súčasne je sám dlhodobo pedagogicky činný. Venuje sa jednak priamej práci s deťmi a mládežou, pedagogicky pôsobí na Hudobnej a tanečnej fakulte Vysokej školy múzických umení, krátkodobo pôsobil na pedagogických fakultách v Nitre a v Prešove a dlhodobo organizuje a realizuje semináre pre učiteľov z praxe. Je i hudobno-teoreticky a psychologicky rozhladený, preto i jeho analýza hudobných diel je presná, motivujúca a vysvetľujúca na rôznych ontogenetických úrovniach vývoja od detí predškolského veku až po dospelých. Jeho tvorba tvorí v súčasnosti rozsiahly komplex a je využiteľná na rôznych úrovniach umeleckého výchovno-vzdelávacieho systému.

Popri tvorbe pre detského interpreta, ktorej sa venuje od počiatku svojej skladateľskej dráhy, je to dnes viacero oblastí hudobno-výchovného charakteru – rozhlasové a televízne relácie, výchovné koncerty, hudobno-scénické kompozície a celý rad hudobnodramatických projektov rôznych typov, vhodných na využitie v pedagogickom procese. Časť z nich je už prakticky overená, časť ešte čaká na sprístupnenie širokej pedagogickej verejnosti.

Cieľom tohto príspevku je načrtnutie komplexného pohľadu na hudobno-pedagogického dielo skladateľa Juraja Hatríka, jeho kritické zhodnotenie a začlenenie do výchovno-vzdelávacieho procesu. Pedagogicky zamerané, resp. pedagogicky využiteľné diela zasahujú viacero oblastí, ktoré sa dajú rámcovo rozčleniť na

- tvorbu pre detského interpreta (komorné, vokálne a vokálno-inštrumentálne diela),
- hudobné rozprávky, hudobno-slovné relácie, skladby alebo ich úryvky vhodné na percepciu,
- výchovné koncerty, hudobno-scénické kompozície,

- otvorené hudobno-dramatické projekty (materiál na „hudobné dielne“ s rôznymi možnosťami výstupu) v kontexte súčasného systému umeleckého vzdelávania na Slovensku (vrátane umeleckej výchovy vo všeobecnovzdelávacom školstve),
- pedagogické texty,
- aktívne pôsobenie v oblasti vzdelávania budúcich učiteľov i učiteľov v praxi.

CESTA SKLADATEĽA K TVORBE PRE DETI A MLÁDEŽ

Jednou zo základných osobnostných čŕt skladateľa a pedagóga Juraja Hatríka je silná *potreba ovplyvňovať ľudí*, ich správanie, myslenie, konanie, a to všetko v presvedčení, že je jeho povinnosťou ľuďom pomáhať a usmerňovať ich. Od detstva mal rodičmi vštepovanú túto humanistickú predstavu a sníval o tom, ako sa stane umelcom, ako bude tvoriť, hrať na klavíri a pomáhať ľuďom¹. Táto ho – spolu s vrozenými a vývojom silnejúcimi vnútornými potrebami, a to potrebou dotyku, potrebou zmyslu a potrebou sebauplatnenia – logicky priviedla k práci, kde ich mohol realizovať najintenzívnejšie – práci pedagogickej.

Po ukončení štúdia na Hudobnej a tanečnej fakulte Vysokej školy múzických umení (1963) dostal mladý skladateľ šancu vyskúšať si svoje pedagogické schopnosti a získať prvé skúsenosti na Konzervatóriu v Košiciach. Tu narazil na prvý problém – stretli sa dva princípy, ktoré nie je jednoduché zosúladiť: princíp *tvorivý, umelecký* a princíp *pedagogický*. Prvý je synonymom individuálnej voľnosti, kde si obmedzenia kladie tvorca sám pre seba a sám sebe i zodpovedá; druhý je silne obmedzujúci pre pedagóga, ktorý musí vlastnú predstavu a tvorivosť nasmerovať k individuálnemu rozvoju žiaka, rešpektovať a tolerovať jeho špecifiká a v pravom okamihu sa oddeliť a nechať ho ísť vlastnou cestou. Stretnutie týchto dvoch princípov u osobnosti s vlastnosťami uvedenými vyššie spôsobili, že Hatrík cítil potrebu nielen vplývať na ľudí, ale ich meniť, prispôbovať svojim predstavám. Pôsobenie v Košiciach na samom počiatku jeho pedagogickej dráhy preto s odstupom rokov on sám nepovažuje za vydarené; vyučovanie hudobno-teoretických predmetov na strednom stupni umeleckého vzdelávania nekorešpondovalo s jeho predstavami. Nasledoval návrat do Bratislavy na HTF VŠMU, kde nastúpil ako ašpirant skladby a hudobnej teórie u prof. Alexandra Moyzesa a prof. Otta Ferenczyho, kde sa pripravoval na dráhu vysokoškolského učiteľa.

Tvorivá energia, ktorá zabránila „správnej“ pedagogickej práci na stredoškolskej úrovni, na druhej strane znamenala nezaťaženosť naučenými schematickými postupmi, ktoré značnú časť pedagógov po rokoch praxe privádzajú k rutine a scholastickým postupom a ktoré sa periodicky vracajú po vlne reformných snáh v oblasti vzdelávania už niekoľko storočí. Do istej miery tu hrá rolu i skutočnosť, že Hatrík bol, podobne ako iní významní skladatelia, napríklad u nás Eugen

¹ Bližšie v knihe Hlas pamäti., str. 9 - 14.

Suchoň, v počiatkoch vlastného hudobného vzdelávania samoukom, hudbe sa venoval z vnútornej potreby; sám hľadal, rozmyšľal a nachádzal riešenia a súčasne mal širšie záujmy nielen umelecké, ale aj v iných oblastiach.

Tretím momentom bol zásah „zvonka“, ktorým bol Hatrík v roku 1970 donútený vzdať sa priamej pedagogickej dráhy a venovať sa inej činnosti². Táto skutočnosť mu však otvorila inú cestu, po ktorej sa k pedagogike predsa len dostal – k forme, ktorú dnes označujeme ako *neformálne vzdelávanie* a v ktorej nebol obmedzovaný žiadnymi učebnými osnovami či didaktickými postupmi, ale mohol sa venovať tomu, čo ho zaujímal najviac – psychológii vnímania hudby na rôznych ontogenetických úrovniach, jej účinkov na poslucháča a v konečnom dôsledku semiotickej analýze hudobného diela, ale tiež skúmaniu vývoja tvorivosti a vzťahu vlastnej tvorivej činnosti, pocitového vnímania a racionálneho pochopenia hudobnej štruktúry od predškolského veku dieťaťa až po dospelosť.

Počas tohto obdobia a nadväzne v rokoch opätovného návratu k priamej pedagogickej činnosti na HTF VŠMU od roku 1990 až dodnes vzniklo veľké množstvo skladieb a hudobnových projektov, ktoré sám približoval učiteľom z praxe i študentom, pričom mnohé z nich postupne oživovali, rozvíjali a prakticky využívali iní. Niektoré z nich sa stali súčasťou učebných osnov, niektoré prenikli do trvalého repertoáru pedagogickej praxe, časť bola realizovaná ako výnimočný projekt, nakoľko vyžaduje vysokú tvorivú potenciú a energiu viacerých pedagógov, časť je vo forme návrhov, scenárov, metodických listov ap. a čaká na realizáciu.

PEDAGOGICKÉ KRÉDO, ZÁMERY A NÁZORY

V prvých rokoch po ukončení vysokoškolského štúdia sa realizoval predovšetkým ako skladateľ, pričom však od začiatku môžeme sledovať základnú vlastnosť či krédo, ktoré nikdy neopustil, napriek tomu, že vyjadrovacie prostriedky a práca s hudobným materiálom sa v priebehu vývoja menili. Je to zásada, že tvorba pre deti nemôže byť iná ako tvorba pre dospelých; úlohou skladateľa je prihovoriť sa dieťaťu tými istými prostriedkami ako v „dospeljej“ hudbe, ale na takej úrovni náročnosti, ktorá zodpovedá danej mentálnej úrovni človeka. Už tu sa vynára Hatríkova snaha o syntézu umeleckého a pedagogického – o praktické uplatnenie teoretických vedomostí z vývinovej psychológie, ktorej štúdiu sa venoval ešte počas riadneho štúdia na VŠMU. Súvislosti medzi **skladateľom** Hatríkom a **pedagógom** Hatríkom nachádzame v celej tvorbe – ukazuje sa dokonca, že bez tvorby pre deti, ktorej sa venuje od začiatku svojej skladateľskej dráhy, by nebolo dnešných veľkých diel.

Jednou z dôležitých zásad, ktoré prevzal Hatrík od svojho učiteľa Alexandra Moyzesa, je požiadavka dokonale zvládnuť skladateľské remeslo, aby mohol – a to už sám, často v rozpore s

---

² Bližšie v knihe Hlas pamäti, str. 36 - 45.

názormi svojho učiteľa – hudbou sprostredkovať svoje myšlienky, názory, posolstvá. Jeho učiteľ sám bol spontánnym muzikantom a obsah v jeho dielach prichádzal – aspoň pre nezainteresovaného pozorovateľa – akoby sám od seba. Juraj Hatrík sa síce usilovne učil základom remeselnej zručnosti, ale od počiatku hľadal význam a účinok hudobných tvarov a štruktúr a podriaďoval ich myšlienke, mimohudobnému obsahu, filozofickému podtextu – hudba je a vždy bola pre neho posolstvom. Stručne to môžeme zhrnúť do niekoľkých bodov:

Na **tvorbu pre detského interpreta** kladie rovnaké kritériá, ako na tvorbu pre dospelých –

- každá skladba, aj miniatúra, má dokonalú formu;
- aj keď pracuje so sériou a vždy je prvotná idea (obsahový zámer), nesmie chýbať spevnosť;
- je náročný v presnosti vypracovania každého detailu a kladie dôraz na jeho účinok;
- napriek tomu, že chce vždy interpreta priviesť k svojej predstave, prijíma aj iný názor, ak je presvedčivý;
- používa rovnaké kompozičné postupy ako v „dospelej“ tvorbe, dokonca sa často objavujú zhodné motívy, ktoré sú nositeľmi významu.³

Neskôr sa Juraj Hatrík začal intenzívne zaujímať o metódy **integratívnej hudobnej pedagogiky**. Inšpiroval sa a osvojil si viacero prvkov osvedčených pedagogických postupov, jeho projekty sú však syntézou prevzatých nápadov s vlastnými tvorivými predstavami. Inšpiroval sa predovšetkým metódou Carla Orffa, ale jeho dielo je blízke aj koncepcii polyestetickkej výchovy rakúskeho pedagóga Wolfganga Roschera (Mozarteum Salzburg), ktorú ďalej tvorivo rozvíja Wolfgang Mastnak. Centrom Hatríkovho snaženia je celkový rozvoj osobnosti dieťaťa. Ako sme už spomenuli, hudba musí byť vždy posolstvom, dôležitý je obsah, téma, myšlienka stojaca mimo hudby a samotná hudba je jej naplnením. Preto je dôležitý význam hudobného gesta, tvaru, štruktúry. Zaviedol do pedagogickej praxe princíp hudobnej dielne (workshopu), kde si dieťa ohmatáva hudobný materiál, vytvára ho, kreuje a postupne skladá do zmysluplných výrazových celkov. Súčasne (paralelne) vstupuje aj do „hotovej“ hudby, krátkych skladbičiek či úryvkov vlastnou inštrumentálnou či vokálnou činnosťou, aby sa stalo jej súčasťou. Tak sa oboznamuje s jednotlivými prvkami a zložkami hudby, spoznáva ich účinky a funkcie, čo vytvára základ pre vlastnú tvorivú činnosť dieťaťa – inštrumentálnu hru, hudobno-dramatickú akciu či percepciu.

Cestou k samotnému poznaniu je prirovnanie hudobných – vo svojej podstate abstraktných – zákonitostí k vlastnej životnej skúsenosti dieťaťa. Metaforu považuje za „most medzi hudobným zážitkom a hudobným pojmoslovím“ – melódia ako „strecha hudobného domčeka“, centrálny tón ako „dlážka“ a harmónia ako „steny“; trpaslíčkové „veselé a zamračené slniečko“, motív ako „semienko, z ktorého vyrastá pesnička“ atď. Napriek tomu, že metafora vždy osvetlí iba jeden aspekt, jednu vlastnosť hudby a na vytvorenie komplexného obrazu ich treba viacero, postupným

³ Bližšie pozri Čunderlíková, Eva: Pedagogické aspekty v diele skladateľa Juraja Hatríka, in: Zborník z muzikologickej konferencie BHS 2006.

„nabaľovaním“ metafor primeraných veku sa prehlbuje i poznanie.⁴

Ďalšou významnou vlastnosťou Hatrikovho hudobno-pedagogického diela je stavanie na domácej, slovenskej hudobnej tradícii – využíva a tvorivo rozvíja archetypálne štruktúry slovenských ľudových piesní a tancov a najstarších hudobných pamiatok z územia Slovenska, odrážajúcich i vplyvy inonárodných kultúr, ktoré na našom území zanechali nezanedbateľné stopy. V jeho reláciách, projektoch pre deti a výchovných koncertoch (presnejšie je tu označenie „hudobno-výchovné divadlo“) často využíva modálne a asymetricky členené melódie, ktoré nie je možné sprevádzať pravidelnými ostinátnymi figúrami orffovského typu, ale dokazuje, že s nimi možno účinne a tvorivo pracovať.

Takto komplexne poňatý hudobno-pedagogický prístup je vhodný na využitie na rôznych úrovniach čo do hĺbky poznania, preto ho možno využívať ako vo všeobecno-vzdelávacom školstve, kde v popredí stojí zážitok a morálne posolstvo, tak i v odbornom umeleckom vzdelávaní na spoznávanie štrukturálnych prvkov, hudobno-tvarových zákonitostí a ich významu. Preto je dielo Juraja Hatrika základom novej, overenej a v októbri 2008 schválenej koncepcie a učebných osnov vyučovania hudobnej náuky v ZUŠ, ktorej autorkou je autorka tohto príspevku.⁵

PEDAGOGICKÉ PÔSOBENIE, ORGANIZAČNÁ PRÁCA V ŠKOLSTVE A PRÁCA S PEDAGOGICKOU OBCOU

Po prerušení ašpirantského štúdia na VŠMU a nástupe do funkcie odborného pracovníka Hudobného informačného strediska Slovenského hudobného fondu v roku 1971 začal Juraj Hatrik organizovať stretnutia s hudbou pre rôzne typy publika – kolegov skladateľov, interpretov, umelcov iných zameraní, rôzne kolektívy milovníkov hudby a umenia, neskôr tiež pre stredoškolskú mládež⁶ a pedagógov. Pravidelne prichádzali do Klubu skladateľov na prehrávky s úvodným a sprievodným slovom, vysvetľujúcim podstatu toho-ktorého diela, objasňujúcim poetiku toho-ktorého autora či hľadajúcim a nachádzajúcim širšie súvislosti medzi hudbou a inými druhmi umenia či životom človeka. Jeden z pravidelných návštevníkov, akademický maliar Marián Mudroch povedal v rozhovore do knihy Hlas pamäti: „*Bolo veľmi príťažlivé a pre mňa aj dôležité stretnúť týchto ľudí, medzi ktorými bol aj Juraj, ktorý vlastní zázračnú schopnosť hovoriť o hudbe tak príťažlivo. Pri jeho rozprávaní som nadobudol pocit, že porozumieť tomuto náročnému a fascinujúcemu médiu, akým hudba je, „nie je žiadny problém“...*“.

Vtedajšia vedúca Hudobného informačného strediska SHF, v ktorom Juraj Hatrik pôsobil, Marcela Mésárošová bola sama hudobnou pedagogičkou a členkou Speváckeho zboru slovenských

⁴ Hatrik, Juraj: Metafora ako most medzi hudobným zážitkom a hudobným pojmoslovím, in: Zborník referátov zo seminárov Pedagogická Dvorana, 2008.

⁵ Čunderlíková, Eva: Od zážitku k poznatku a tvorivosti, 2007. Učebné osnovy predmetu hudobná náuka v ZUŠ - Projektové vyučovanie, 2008.

⁶ Stredné odborné učilište polygrafické, Stredná umelecko-priemyselná škola, Stredná pedagogická škola.

učiteľov. Sprostredkovala Hatríkovi kontakt na metodičku pre hudobnú výchovu Zdenku Ivaničkovú a inšpektorku Máriu Žikavskú a vďaka týmto kontaktom začali vznikať prvé pedagogické texty a úpravy slovenských ľudových piesní k Počúvaniu hudby pre základné školy. Postupne sa mu otvorili dvere do Redakcie pre deti a mládež Slovenského rozhlasu, kde pripravil v roku 1974 cyklus 6 relácií vysielanie pre školy – Hudobná dielňa. Nasledovalo nadviazanie kontaktu s Detským mestečkom v Zlatovciach, ktoré trvalo takmer 30 rokov, vytvorenie cyklu rozhlasových relácií pre materské školy Medzi Trpaslúšikmi, otvorenie strediska Hudba a mládež SHF v roku 1986 atď., čím sa nastúpená cesta smerom k deťom stala nezvratnou.

Práca s učiteľmi pretrvala taktiež až dodnes. Prehrávky a besedy v Klube skladateľov v rámci ďalšieho vzdelávania učiteľov hudobnej výchovy rozšíril kontakt na slovenskú sekciu Orffovej spoločnosti, v rámci ktorej sa aktívne podieľal na organizovaní týždenných letných kurzov v Domove Speváckeho zboru slovenských učiteľov Trenčianskych Tepliciach a bol aktívnym účastníkom a neskôr spoluorganizátorom konferencií o hudobnej výchove v Nitre (1984, 1986, 1988). Počnúc rokom 1990, kedy sa z Hatríkovej iniciatívy konala Medzinárodná konferencia Zdroje a rozvoj detskej hudobnej kreativity v Domove slovenských skladateľov v Dolnej Krupej a v nasledujúcom roku pokračovanie pod názvom Integrujúce možnosti hudby a umelecká výchova detí a mládeže v Detskom mestečku v Trenčíne - Zlatovciach, už ako predseda pedagogickej sekcie Slovenskej hudobnej spoločnosti, ktorá sa v roku 1993 osamostatnila pod názvom Asociácia učiteľov hudby Slovenska, rozbehol intenzívne medzinárodné kontakty, začal pozývať významných pedagógov zo zahraničia a postupne sa zrodila tradícia seminárov Pedagogická Dvorana. Po rokoch útlmu sa začala v rámci AUHS činnosť obnovenej Slovenskej Orffovej spoločnosti a záber vzdelávacích aktivít sa rozšíril nielen na oblasť základných, základných umeleckých škôl a konzervatórií, ale aj na študentov pedagogiky HTF VŠMU a škôl, pripravujúcich pedagógov na predškolskom, základnom a strednom stupni školského systému. V súlade so zámerom rozvíjania integratívnej hudobnej pedagogiky AUHS od počiatku združuje nielen hudobných pedagógov, ale aj učiteľov ostatných umeleckých výchov ZŠ a umeleckých odborov ZUŠ.

Najvýznamnejším podujatím v oblasti ďalšieho vzdelávania učiteľov sa stal každoročne organizovaný seminár Pedagogická Dvorana. Vždy sa zaoberá novými, aktuálnymi pohľadmi a možnosťami uplatnenia integratívnej hudobnej pedagogiky v školskej praxi. Prvých desať ročníkov (1997–2006) sa nieslo v znamení podtitulu *Hudba a ...*, každý ročník bol charakteristický iným akcentom na prepojenie hudby, pohybu, slova, výtvarného prejavu či dramatického gesta, čo v roku 2006 pomyselne uzavrela téma *Využitie hudobnej dielne v práci učiteľa*. V roku 2007 bol prezentovaný ucelený pohľad na koncepciu hudobnej výchovy *Carla Orffa*, ktorá je metodicky podrobne rozpracovaná a rozšírená na všetkých kontinentoch, no na Slovensku sa využíva len fragmentárne. Dôvodom sú špecifiká slovenskej hudobnej tradície viažuce sa k mikro-

i makroštruktúre našich ľudových piesní, ktoré neumožňujú jej jednoduchú, mechanickú adaptáciu. Témou sa preto stalo hľadanie paralel a prienikov.

V pedagogike – a nielen v umeleckej – je permanentne aktuálnou výzvou nepodľahnúť rutine a vyhýbať sa schematickosti. Práve táto skutočnosť je hnacím motorom dlhoročných úsilí Juraja Hatríka. V roku 2008 vykročil opäť novým smerom, hľadajúc inšpirácie pre hudbu v prírodných vedách. Témami sa stali ohrozenie životného prostredia; priesečníky hudby a matematiky či chémie; ako hudba a hudobníci ovplyvnili život geológa; príroda v umeleckom vyjadrení detí; akustické parametre hudobného materiálu a možný vplyv temperovaného ladenia na ľudskú psychiku; vnímanie hudobnej štruktúry v jej rozvíjaní ako živého organizmu. Rok 2009 priniesol ďalší nový prvok. Za názvom *Rozum a cit v procese umeleckého vzdelávania* sa ukrývalo hľadanie možných ciest k pochopeniu a racionálnemu zvládnutiu hudobnej štruktúry a k schopnosti vedomého narábania s výrazovými prostriedkami hudby v záujme želaného účinku hudobného tvaru, pričom seminár mal i druhú, kompozične zameranú jesennú časť. Pokračovaním v tomto duchu bol i ročník 2010 s podtitulom *Dotyky a spojenia*, kedy sa akcent presunul na zrod väčšieho umeleckého tvaru v spolupráci dospelých a detí; dieťa sa stalo spolutvorcom, pričom sa podieľalo na celku sebe primeraným vkladom, na úrovni svojich možností a aktuálnych schopností.

Ostatný ročník 2011 dostal názov *Lod', ktorá sa plaví do neznáma - hudobná pedagogika tu a teraz*. Viacznačnosť názvu vychádza nielen z otáznikov, ktoré si organizátori kladú po 20 rokoch sústavnej práce, ale i z problémov okolo vzdelávania detí a mládeže ako takého (a umeleckého obzvlášť), problémov vzdelávania učiteľov, ich spoločenského statusu, problémov a úvah o zmysle a úlohe umenia v živote človeka, o zmysle a úlohe vzdelania v umení či vzdelania pre dnešného človeka vôbec.

Výsledky *hudobných dielní* (predmet pre študentov pedagogiky HTF VŠMU, ktorého autorom je Juraj Hatrík a ktorý postupne rozšíril aj na pedagogické fakulty v Prešove, kde ho rozvíjala Tatiana Pirníková, a v Nitre, kde sa mu venuje Miroslava Blažeková) boli prezentované priebežne na všetkých seminároch. *Vysoký otec, široká mať, Statočný cínový vojačik, Bájky o Levovi, JAR -RAJ, Tváre hudby, Jarná polievka, Turci idú!, O neposlušnej Cindy, TOY BOX H.C.H.A.* ako rozvinutie témy *Statočný cínový vojačik, Melódia nad zlato, Cirkus Muzikus* – to sú projekty Juraja Hatríka, poskytujúce mnohostranné využitie v pedagogickej praxi: od vytvárania jednotlivých hrových situácií na hodinách v triede, kde sa deti tvorivo zoznamujú so štruktúrnymi prvkami hudby, ich významom a účinkami, jednotlivo i v súvislostiach vývoja hudobného procesu cez vytváranie menších hudobno-dramatických celkov – štúdií – až k postaveniu veľkého divadelného projektu, ktorý učiteľ môže – v spolupráci s učiteľmi iných odborov, starších žiakov, študentov vysokých škôl či profesionálnych umelcov – pripraviť a uvádzať ako výchovný koncert.

Integratívna hudobná/umelecká výchova – smer, viac ako desaťročie rozvíjaný a neustále

obohacovaný novými nápadmi a tvorivými postupmi na seminároch – je, ako ukázal vývoj, v súlade so súčasnou koncepciou výchovno-vzdelávacieho systému. Všetky doterajšie koncepčné materiály k tomuto smerovaniu – projekty Duch školy, Konštantín, Škola roku 2 000 i v súčasnosti platný výchovno-vzdelávací projekt Milénium, ktorý bol v roku 2008 rozpracovaný do Štátnych vzdelávacích programov – tieto pedagogické zásady a metodické prvky obsahujú vo všetkých vyučovacích predmetoch. Postupne sa na Slovensku začali udomáčať a rozvíjať rôzne typy alternatívnych škôl, ktoré ich správnosť a užitočnosť potvrdzujú.⁷

Do oblasti organizačno-tvorivej patrí i iniciovanie a organizovanie podujatí, zameraných na prezentáciu výsledkov umeleckej výchovy detí – predovšetkým organizovanie koncertov zo slovenskej tvorby pre deti a mládež v rámci festivalu Nová slovenská hudba (predtým Týždeň novej slovenskej hudby) od roku 1976 do súčasnosti, Dní základných umeleckých škôl (1993 - 1998), spolupráca na súťaži Slávik Slovenska od r. 1990 (predtým Zorničkin Slávik) a ďalších.

ODBORNÉ HUDOBNO-PEDAGOGICKÉ TEXTY, REFERÁTY A VYSTÚPENIA

Prvým pedagogicky orientovaným odborným textom je projekt vyučovania kompozície na základnom stupni umeleckého vzdelávania (ZUŠ) z roku 1979, ktorý Juraj Hatrík vypracoval pre Výskumný ústav pedagogický. Projekt sa síce ako celok nerealizoval, slúžil však ako východisko k učebným osnovám novokoncipovaného študijného zamerania v HO ZUŠ. Nasledovali ďalšie projekty: Výrazové prostriedky hudby (text, hudobné ukážky i realizácia na komplete gramoplastní Počúvanie hudby pre 6. ročník základných škôl, 1986) a referáty k problematike koncepcie Hv na konferencie o hudobnej výchove v Nitre (1986, 1988). Na tomto mieste nie je možné vymenovať všetky prednesené referáty či publikované štúdie v zborníkoch, je však možné konštatovať, že všetky majú spoločného menovateľa: dôraz na zážitok z vlastnej tvorivosti dieťaťa, ktorý sa môže realizovať rôznymi spôsobmi. K najdôležitejším metódam, ako tento cieľ dosiahnuť, je hra, spoločné hľadanie a prežívanie, ktoré sa stáva odrazovým mostíkom k poznaniu a vlastnej - v prvotnom štádiu kolektívnej - tvorbe.

Pre pedagógov sú cenné nielen rôzne metodické listy k integratívnym projektom, ale aj vlastné texty k skladbám, v ktorých objasňuje pedagogický zámer. Nachádzame ich vo viacerých skladbách pre detského interpreta - spočiatku to boli najmä inštrukcie k verejnému predvádzaniu - napr. Je tu veľa detí (cyklus piesní pre najmenších) či 3x3=9x1 (Hudobné obrázky pre klavír), neskôr rozoberá i štruktúru, prácu s motívami a vzťahy medzi nimi, a tiež význam výrazotvorných prostriedkov (tempo, artikulácia, frázovanie atď.) pre správny účinok skladby. Spomeňme aspoň

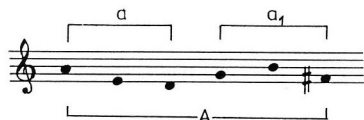
⁷ Zborník referátov dokumentuje prvých 10 ročníkov seminárov, ktoré boli na jednu základnú tému - tému integratívnej hudobnej pedagogiky, vždy však osvetľovanej z iného uhla pohľadu. Obsahuje prehľad programov jednotlivých ročníkov, zásadné referáty, ktoré odzneli vždy ako úvod k praktickým dielňam na zvolenú tému a obrazovú dokumentáciu.

cyklus Pod' do môjho náručia (pre klavír troj- a štvorručne) či Krajinou Šťastného princa I (pre klavír sólo) a Krajinou Šťastného princa II (pre klavír štvorručne).

Príklad č. 1

Pieseň o múdrom vtákovi

JURAJ HATRÍK

Spevne, mierne rýchlo

Príklad č. 2

Pieseň o múdrom vtákovi II.

Spevne, mierne, jednoducho

Bibliografické odkazy:

ČUNDERLÍKOVÁ, Eva: Hlas pamäti - portrét skladateľa Juraja Hatríka. Bratislava : H plus 2003

ČUNDERLÍKOVÁ, Eva (ed): Zborník referátov zo seminárov Pedagogická Dvorana. Bratislava : H plus 2007

ČUNDERLÍKOVÁ, Eva 2006: Pedagogické aspekty v diele skladateľa Juraja Hatríka. In: CHALUPKA, Ľubomír (ed.): Zborník z muzikologickej konferencie Podiel osobností na vývoji profesionálnej hudobnej kultúry konanej v rámci BHS 2006. Bratislava : Katedra hudobnej vedy FFUK a Slovenská muzikologická asociácia 2007

ČUNDERLÍKOVÁ, Eva 2007: Od zážitku k poznatku a tvorivosti - didaktika s metodikou kolektívneho vyučovania hudby v ZUŠ. Bratislava : H plus 2008

ČUNDERLÍKOVÁ, Eva 2008 : Učebné osnovy predmetu hudobná náuka v ZUŠ - Projektové vyučovanie. Schválené MŠ SR 2008

HATRÍK, Juraj 2001: Metafora ako most medzi hudobným zážitkom a hudobným pojmoslovím. In: ČUNDERLÍKOVÁ, Eva (ed): Zborník referátov zo seminárov Pedagogická Dvorana. Bratislava : H plus 2007